

Вобраз Вільні ў творчасці Максіма Багдановіча і Уладзіміра Жылкі

Вільня... «Патмос» беларускай культуры, цэнтр прыцягнення лепшых тытанаў нацыі. Ці мог абмінуць яе ў сваёй творчасці Максім Багдановіч? Дакладна не. Не абмінуў і У. Жылка.

Якая яна, багдановічаўская Вільня? Яна напоўнена рухам, гукамі і дынамізмам: «Вулкі Вільні зіяюць і гулка грываць!» [1, с. 96] – піша М. Багдановіч у аднайменным вершы. Вобраз былой сталіцы Вялікага Княства Літоўскага ў яго творах паўстае яркім, маляўнічым. Паэта захапляюць стракатасць плакатаў, вывешаных на віленскіх вуліцах. Людзей, якія напаўняюць гарадскія вуліцы, мастак параўноўвае са стыхійным патокам ракі: «Грук, гоман, гул, – усё ракой імкне» [1, с. 97]. Цяжка вылучыць асобныя твары людзей у месцы, у адно цэлае зліваецца ўсё, што рухаецца. Для таго, каб урбаністычны пейзаж набыў «ачалавечаны» твар, М. Багдановіч акцэнтуюе ўвагу на вобразах разношчыкаў рэкламы. Горад патанае ў шматстайнасці гукаў, фарбаў, колераў: «Блішчаць вокны, ліхтарні ўгары іхаліць, / Коні мчацца, трамвай трывожна звіняць...» [1, с. 96], паўстае яркі, шумны, стракатым.

Аднак гэтыя яркасць і дынамізм раптоўна знікаюць, калі дзеянне пераносіцца ў маленькія завулкі: «А завернеш ў завулак – ён цесны, крывы; / Цёмны шыбы глухіх, старасвецкіх будынкаў» [1, с. 96]. Калі зазірнуць углыб, то адразу заўважаецца цемрадзь, глуш і цішыня. Паэт рэзка мяняе палітру з яркай, насычанай светлымі колерамі на больш змрочную і цёмную. Мяняецца і танальнасць твораў. Здаецца, што людзі даўным-даўно вымерлі: «Ціша тут. Тут маўчаліва ўсталі – і сняць / Ў небе купылы, брамы, байніцы і шпіцы» [1, с. 96].

Звяртае М. Багдановіч увагу і на архітэктурную першую чаргу на жамчужыну Вільні – касцёл Св. Анны. Здаўна гэты храм прыцягвае да сябе зачараваныя погляды наведвальнікаў горада. Існуе легенда, што нават Напалеон, убачыўшы храм і захапіўшыся яго прыгажосцю і лёгкасцю, выказаў жаданне паставіць яго сабе на далонь і перанесці ў Парыж. М. Багдановіч гэтаксама любіў храм, кожным радком падкрэсліваючы прыгажосць і вытанчанасць будынку касцёла. Архітэктурная прыгажосць дае эстэтычнае задавальненне паэту, але, акрамя прыгажосці, М. Багдановіч бачыць у храме нешта большае: «Каб залячыць у сэрцы раны, / Забыць пра долі цяжкі глум, / Прыйдзіце да касцёла Анны! / Там знікнуць сцені цяжкіх дум» [1, с. 247].

Але не ўсе будынкі прыносяць паэту эстэтычнае задавальненне. Ёсць сярод іх і змрочныя, глухія, цьмяныя, якія нават пры вялікім жаданні, не могуць выклікаць узвышаных пачуццяў, і тым больш супакоіць, загіць раны: «І на вежы, як круглае вока, савы, / Цыферблат – пільны сведка мінулых учынкаў» [1, с. 96]. Здаецца, што ў такіх будынках даўно знікла жыццё, яны закінуты і іх галоўная місія – дадаць змрочнасці гарадскім вулкам, суняць тэмп жыцця, дадаць разважлівасці сузіральнікам.

Па-іншаму бачыць Вільню У. Жылка («О, Вільня, крывіцкая Мекка!» [2, с. 76]), ён параўноўвае яе са свяшчэнным горадам мусульман, з месцам, да якога імкнуцца шматлікія паломнікі і пілігрымы. Паэт таксама аказаўся ў шэрагах паломнікаў. Сапраўды, у той час Вільня была свяшчэнным горадам для беларускай інтэлігенцыі, культурным цэнтрам развіцця беларускай нацыі.

Вільня змагла завалодаць яго думкамі і марамі: «Ў маіх лятунках ты – ўладарная, / Пануеш ты, харашыня...» [2, с. 75]. Паэт любуецца яе веліччу і прыгажосцю. Але ёсць іншы бок медаля – заганы вялікага горада: «Плыве па вулках пыха панская, / Распуста, блуднасць і мана...» [2, с. 75]. Хоць У. Жылка і параўноўвае Вільню з Меккай, аднак віленскія вулкі, лёгкія і прыгожыя, хаваюць у сабе мноства заган, якія добра маскіруюцца знешнім бляскам.

У вершах У. Жылкі Вільня атаясамліваецца са святыняй, што выявілася ў апісанні сакральнага для беларусаў збудавання – касцёла Св. Анны: «І маліцвенна ўзносіць готыка / Да неба тонкія шпілі...» [2, с. 75]. Паэт узгадвае, што менавіта тут, у Вільні, згуртаваны лепшыя сілы нацыі. Вільня стала роднай маці для іх, хоць гэта людзі не толькі з вышэйшага саслоўя: «Там дзеці (твае яны дзеці!) / З-пад слепых закураных хат...» [2, с. 76]. Яны аддана любяць сваю Радзіму, «у часы ліхалецця / Змагарскі іх блішча пагляд» [2, с. 76].

Літаратура

1. Багдановіч, М. Поўны збор твораў : у 3 т. / М. Багдановіч. – Мінск, 1992–1995. – Т. 1 : Вершы, паэмы, пераклады, наследаванні, чарнавыя накіды. – 1992.
2. Жылка, У. Выбраныя творы / У. Жылка ; уклад., прадм. і камент. М. Скоблы. – Мінск, 1998.